

FINNS DET BILDERBÖCKER FÖR VUXNA?

Anna Höglund bröt sig ut ur vad Anna-Clara Tidholm nyligen i en debattartikel i DN (071016) kallar "denna lugna och sköna barnbokshage... där man åtminstone ibland försöker sätta nyskapande plantor i rabatterna" då hon för några år sedan gjorde bilderbokserien om *Mina och Kåge* (Alfabeta) och fick bilderboksgenren att växa.

Trots att personerna i böckerna är maskerade till två små docknallar, så var det ändå en självbiografisk bilderboksroman för vuxna hon skrev med ett oväntat psykologiskt bråddjup inne i. Det är inte utan att man blev berörd och kände igen sig i rollfördelningen av manligt/kvinnligt, över-/underordnat och omsluten/omslutande, där Kåge står för egocentriskt oberoende och Mina för offer- och beroenderollen. Minas och Kåges äktenskapliga liv är med andra ord som de flesta andras. När så Kåge plötsligt ska ut på en lång vietnamresa lämnar han en snopen och handlingsförlamad Mina ensam hemma. Först när han återvänder, fullastad med presenter, bryter Mina ihop. Hon stampar på presenterna och skriker med gäll och barnslig röst: "Hur kunde du åka ifrån mig?" Det är då Kåge inser vidden av hennes övergivenhet och visar sin kloka och mogna sida. Han låter henne vara ilsken, arg och förtvivlad så länge hon behöver det. Sedan håller han om henne och säger: "Åh, vad jag har varit dum... Stackars Mina, vad du måste ha varit ledsen."

Många vuxna skulle säkert uppskatta denna intressanta relationsroman men har svårt att hitta fram till den då den endast finns bland bilderböcker för småbarn på bibliotek och i boklådor!

Samma sak med den svensknorska konstnären Fam Ekmans oftast textlösa bilderböcker. Hennes *Vad ska vi göra med Lilla Jill?* (R&S) och *Tilberedning av hjerter* (Cappelen) är även de drivna bildberättelser om övergivenhet och kärlek. De står också i bibliotekens bilderbokstråg trots sitt avancerade, oftast textlösa, innehåll av relationsdrama i djärvt och vackert gjorda bilder med oväntade kopplingar till konsthistorien.

På insidan av norske författaren Erlend Loes och konstnären Kim Hiorthoeys *Maria & José* (AlfabetaAnamma) står det tydligt att detta är en bilderbok för vuxna. Till de uttrycksfulla både svindlande vackra och något vridna bilderna i boken har Erlend Loe skrivit en mycket kort och träffsäker text om kärlek, om den något ovanliga och udda kärleken mellan Maria och José.

På grund av sin litenhet kan José inte fullfölja sina studier till läkare. Han väljer då att flytta in i innerörat på Maria, för att kärleksfullt pyssla om henne, se till att hennes stora kropp mår bra, att systemet är fritt från virus och för att hon ska kunna sova gott om natten spelar han cello för henne vid läggdags.

Lagom till allhelgonahelgen och som en av flera elektor till årets Augustpris i barn- och ungdomsklassen fick jag Sven Nordqvists senaste bilderbok *Var är min syster?* (Opal) för bedömning. Bokens inbjudande, varmt sensuella landskapsmålningar med finurliga blinkningar åt konsthistoriens alla storheter - Magritte, Salvador Dalí, Toulouse Lautrec fick en annars gråtrist helg att skimra.

Även spår av Sven Nordqvists kollegor inom bilderboksbranschen, både de samtida och de rent historiska liksom den mycket skickliga veckotidningsillustratören Jane Bark, går att hitta på de överdådiga bokuppslagen.

I efterordet skriver Sven Nordqvist att han hållit på med denna bilderbok i många år, minst tjugofem, och att han hela tiden velat återge "en resa genom ett drömligt landskap gjort som en enda sammanhängande bild". Från början hade han heller inte tänkt sig någon text men satte ändå in en och den blev mycket återhållsam. I korthet handlar det om en liten rättpojke som får hjälp av en äldre, klok rättfarbror att leta rätt på sin

storasyster, som försvunnit. Som en tunn, liten tråd ligger sedan berättelsen där i det överdådiga Elsa Beskowlandskapet med förstorade blåbärsbuskar, enorma päron i träden, tre ölburksdrickande kossor och några fnittrande älgbröder i en stram Karl Johanssoffa ute på en ö. Då och då kan man se en röd liten prick skymta förbi. Det är råttpojken storasyster på väg någonstans.

Ulla Rhedin är den första som på allvar analyserat bilderboken som ett eget medium. Hon visar i sin doktorsavhandling *Bilderboken – på väg mot en teori* (Alfabeta) hur man kan använda sig av tre arbetsmodeller för att visa på de olika förhållningssätten mellan text och bild. I nästan alla västländer är bilderboken stadd i en kraftfull och spännande utveckling, skriver Ulla Rhedin och menar att den är en litteraturkategori att räkna med i framtiden för alla åldrar och den använder sig av både teatrala, musikaliska och filmiska berättargrepp.

I den första modellen är texten överordnad bilden. Oftast har den tillkommit långt före illustrationen och är i sig själv berättartekniskt helt komplett. Bilden blir i det fallet mer som ett dekorativt inslag för att lätta upp textsjoken och är i sig ingen bärande enhet.

I den andra modellen är bilden självständig och där fungerar illustratören som en regissör eller scenograf som tolkar texten. Bilderna expanderar texten kallar Ulla Rhedin det. I tredje modellen får både bild och text lika stor vikt. Bilderboken blir enligt Ulla Rhedin mediegenuin. Oftast är det samma person i denna modell som gör både text och bild. I mina bilderboksexempel är det så. I alla utom i *Maria & José*. Där har Erlend Loe och Kim Hiorthøy hittat varandra i en ovanligt lyckad symbios och bild och text är helt beroende av varandra.

Svaret på frågan om det finns bilderböcker för vuxna är alltså: Visst finns det men det gäller att leta på rätt ställe!

Karin Lundquist